

**Visioner for udvikling af landdistrikter
i
Region Midtjylland**

Bidrag til den Regionale Udviklingsplan

**Region Midtjylland
Udvalget for udvikling i landdistrikter
17.08.2007**

Forord

Udvalget for udvikling i landdistrikter er blevet bedt om at levere et bidrag til arbejdet med den regionale udviklingsplan.

Den regionale udviklingsplan er regionens overordnede vision for, hvordan regionen skal udvikle sig. Udviklingsplanen skal give visionerne for udviklingen på det lange sigt, dvs. 15-25 år og dermed give retning for hvilken indsats og hvilke aktiviteter, der skal arbejdes med i den fremtidige planlægning og udvikling. Udviklingsplanen sætter således rammerne for at bo, leve, arbejde og drive erhverv i regionen.

Den regionale udviklingsplan er en fælles vision for kommunerne og regionen, hvorfor den skal søge at varetage hele regionens interesser.

Udvalget for udvikling i landdistrikter har på møder i udvalget drøftet sit bidrag til den regionale udviklingsplan og har i forbindelse hermed afholdt en minikonference med deltagelse af en bred kreds af aktører på landdistriktsområdet.

Dette notat er resultatet af dette arbejde og udgør udvalgets bidrag til arbejdet med den regionale udviklingsplan.

Indledning

Der foregår rigtig meget i landdistrikterne i Region Midtjylland. Der sker udvikling og erhvervsudvikling på alle fronter. Der sker udvikling inden for kultur, natur og landskab, og der sker en stadig forandring og modernisering inden for handel og service. Alligevel er udfordringerne for landdistrikterne i disse år store, især fordi der er en dynamisk udvikling i bycentrene.

Bycentrenes tiltrækningskraft gør det svært for landdistrikterne at tiltrække de unge og de højtuddannede, som er den befolkningssektion, der er den vigtigste faktor for at fastholde en udvikling, der følger med resten af samfundet. Det bedste bud på en positiv udvikling for landdistrikterne er, at de skal satse på deres egenart snarere end at efterligne udviklingen i storbyerne.

Landdistrikterne i Region Midtjylland er, og skal fortsat være, attraktive steder at leve og arbejde, hvor der er plads til udfoldelser og hvor der findes andre muligheder end i byerne.

Det offentlige – kommuner og region – har en opgave i at støtte landdistrikternes bestræbelser på at skabe steder, hvor folk synes det er spændende at leve og drive erhverv. Opgaven er at understøtte og eksponere en dynamisk udvikling i landdistrikterne, hvor nyskabelse og nytænkning er i højsædet. Det vel at mærke ud fra de givne forhold, den historie og de erfaringer, der karakteriserer det enkelte sted.

Landdistrikternes potentiale i forhold til erhvervsudvikling, i forhold til udvikling af bo- og levesteder og den dertil knyttede service, i forhold til kultur, og i forhold til natur og landskab skal udnyttes bedst muligt. Det skal være trendy at bo på landet og de der bor der, skal kunne involvere sig i udviklingen, føle ejerskab og være stolte af det sted, de bor.

Visionerne for landdistriktsudvikling i Region Midtjylland har derfor en overordnet vision for landdistriktsudvikling, som derefter er underbygget med en vision for hvert af følgende fire sigt punkter: **Erhverv, Bebyggelse og service, Kultur, Natur og landskab.**

Overordnede visioner for landdistriktsudviklingen

Den overordnede vision for udvikling i landdistrikterne er:

At landdistrikterne i Region Midtjylland er kendte for at være attraktive steder at drive erhverv i, at leve og arbejde i og at besøge. Landdistrikterne skal være steder, hvor der er plads til udfoldelser og hvor der findes andre muligheder end i byerne.

Landdistrikternes levemiljøer, kultur og nærheden til naturen, tiltaler og tiltrækker en særlig gruppe af ofte ressourcestærke mennesker. Landdistrikterne kan tiltrække unge kreative personer og ildsjæle ved at skabe rum for kunst og kultur for herigennem medvirke til innovation, udfoldelse og oplevelse. Det er således livsstil og livsværdi der skaber grundlag for vækst i landdistrikterne.

Der er flere forudsætninger og muligheder, som er gennemgående for udvikling i landdistrikterne:

Borgerinddragelse

De lokale borgere, organisationer, borgergrupper, og lokale landdistriktsråd skal inddrages aktivt i planlægning og tilrettelæggelse af lokalområder og have direkte indflydelse på beslutningerne.

Udvikling af landdistrikterne skal i høj grad ske gennem samarbejde i netværk. Igennem netværkssamarbejde og partnerskaber kan de enkelte personers eller områders styrker udnyttes til fælles gavn. Netværk kan også medvirke til at sikre aktiviteter og projekters forankring i det enkelte landdistrikt.

Inddragelse af mange partnere i planlægningen af lokalplaner, landdistriktsudviklingsplaner, projekter, etablering af netværk mv. forudsætter, at man har værktøjer og rådgivere, der kan håndtere deltagerstyrede processer.

Udgangspunkt i de lokale stedbundne forhold

Landdistrikternes muligheder for udvikling er vidt forskellige afhængigt af om disse er tæt beliggende ved større byer i Østjylland eller er beliggende i Vestjylland med stor afstand til byer.

Nye tiltag skal tage udgangspunkt i stedets lokale identitet og i samspil med omgivelserne. Dette har betydning for, at det er de rigtige projekter som gennemføres for stedet og at lokale ressourcepersoner inddrages. Dette skal også gerne understøtte, at kvaliteten i forhold til landdistriktsudvikling sikres.

Det er vigtigt, at landdistrikterne er i stand til at se ud over sig selv og inddrager viden og erfaringer udefra. Tværregionale samarbejder skal styrkes lige som muligheder for at trække på relevant viden fra videns- og forskningsinstitutioner er vigtigt.

Formidling af livsstil og livsværdi

Der er behov for at synliggøre det "gode liv på landet" og at anvende de gode historier til at "brande" lokalområdet. Formidling af projekter og aktiviteter skal medtænkes i alle handleplaner, projekter og aktiviteter helt fra planlægningsstadiet. Der bør udvikles specielle partnerskaber mellem offentlige og private virksomheder omkring formidling af levemulighederne i landdistrikterne.

Erhverv

Vision:

Landdistrikterne i Region Midtjylland byder på spændende erhvervs- og jobmuligheder, der i høj grad tager udgangspunkt i muligheder og ressourcer i de enkelte områder, ikke mindst i forhold til natur og kultur.

Landdistrikternes erhvervsudvikling kan med fordel bygge på natur og kultur, idet man her har en konkurrencefordel. Gennem en satsning på landdistrikternes styrker i form af miljø, natur og landskab samt på de særlige kultur-mæssige forudsætninger i de enkelte områder, får erhvervsudvikling i landdistrikterne en anden rolle end i byerne. Der skal derfor sættes ind på følgende områder:

Netværk – partnerskaber og klyngedannelser

Man kan med fordel satse på at udvikle og tiltrække flere videnstunge virksomheder inden for udvalgte brancher såsom miljø- og energiteknologi, fødevarer, design og kunsthåndværk. Her kan tematiske netværksdannelser understøtte erhvervs-mæssige klyngedannelser og partnerskaber, nicheproduktioner, iværksætterier inden for IT og andre servicevirksomheder m.v. Netværk giver kompetenceudvikling i sig selv og mulighed for f.eks. fælles uddannelsesaktiviteter, formidlingsaktiviteter og markedsføring.

Der bør etableres et samlet overblik over rådgivning, finansieringsmuligheder, projekt-rådgivning, netværk, etc. der kan benyttes (som en vejviser) af virksomheder og institutioner kan benytte sig af i forhold til udvikling af projekter, der kan komme erhvervsudviklingen og landdistriktsudviklingen til gavn.

Rådgivning

De etablerede erhvervsrådgivningstilbud skal byde ind med nogle nye profiler i forhold til virksomhederne i landdistrikterne, de skal tale "folkesprog" og yde rådgivning om dagligdags problemer (praktisk/faglig hjælp).

Der bør udvikles nye *rådgivningsværktøjer*, der tager udgangspunkt i virksomheders virkelighed og behov i landdistrikterne. Rådgiverne skal klædes på til at rådgive i forbindelse med opstart af nye samarbejdsformer såsom netværk og partnerskaber. De skal arbejde procesorienteret i forhold til inddragelse af organisationerne i udarbejdelse af handleplaner, projektudvikling, implementering og evaluering. Rådgivningen skal være i stand til at sikre, at der kommer ny viden, forskning og uddannelse i virksomheden

Viden forskning og uddannelse

Studerende har en stor viden, skæve tanker og masser af energi og mod på noget nyt. Unge kan tiltrækkes virksomhederne i landdistrikterne gennem udviklingsprojekter og spændende udviklings- og innovationsopgaver i virksomhederne. Endvidere skal der gøres mere for at tilføre virksomhederne viden og forskning. Uddannelsesinstitutionerne, universiteterne og forskningsinstitutionerne bør have bedre muligheder for at støtte innovation og kreativitet i virksomhederne i landdistrikterne og tyndt befolkede områder.

Der skal tilbydes uddannelse i virksomhederne, der er fleksibelt i forhold til de enkelte virksomheders behov. Rådgiverne kan afklare virksomhedernes behov og formidle kontakten til relevante uddannelsesinstitutioner. Der bør etableres et samlet overblik, således at virksomhederne med én indgang kan få information om og adgang til alle uddannelses-tilbud. IKT skal inddrages i uddannelses-tilbuddene til landdistrikternes virksomheder.

Det skal sikres, at der er ressourcer til og adgang til uddannelser også i landdistrikterne. Samtidig skal virksomhederne være villige til at afsætte ressourcer til kompetenceudvikling af medarbejdere.

Bebyggelse og service

Vision:

At landdistrikterne i Region Midtjylland byder på spændende og forskelligartede bo- og levesteder, og hvor man har sikkerhed for at man vedblivende kan få offentlige og private serviceydelser, der er helt tidssvarende. Ofte udbudt på helt andre måder end i byerne.

Livet på landet tager sit udgangspunkt i der, hvor man bor. Det er derfor afgørende for udviklingen af landdistrikter, at der findes mange attraktive steder at bo. Der skal ske en målrettet satsning på at udvikle nye muligheder i forhold til bebyggelse og service på landet. Der skal derfor sættes ind i forhold til landsbyer og andre bo- og levesteder, i forhold til udvikling af handel og service og i forhold til at øge tilgængelighed til alle former for aktiviteter.

Bo- og levesteder.

Planlægning af nye tiltag i forhold til landsbyfornyelse og udvikling af nye former for bebyggelse og tilbud inden for service forudsætter, at man er villig til at tage drastiske skridt og til at afvikle eksisterende aktiviteter for at kunne sætte gang i nye. Dertil kommer at planlægning af nye tiltag forudsætter stor grad af lokal vilje, initiativ, energi og ikke mindst lokal investeringslyst.

Der bør arbejdes med *differentieret planlægning*, der dels skal beskytte det unikke og dels give mulighed for forskellige aktivitetsniveauer - alt efter den enkelte lokalitets egenart. Livsstil i landdistrikterne handler ikke om, at alt skal kunne foregå indenfor egne landsbyskilte, men mere om, at der tænkes i helheder og balance.

Der bør arbejdes med planlægning og nye værktøjer til planlægning af landsbyfornyelse og bebyggelser i landskabet. Planlægninger hvor kultur og natur er inddraget i forhold til at give det enkelte sted dets specielle identitet og udtryk.

Handel og service

Tilgængelighed for alle til basal service og sikkerhed for, at den opretholdes og eventuel udbygges over tid, er vigtig for udviklingen i de små samfund. Der skal derfor arbejdes intenst med udvikling af nye måder at gøre service tilgængelig på.

Der er brug for nytænkning i forhold til at forsyne landdistrikterne med en tidssvarende service både i forhold til transport og kommunikation, i forhold til skolegang, uddannelse, sundhed og ældrepleje, og i forhold til privatsektor udbud af handel og service.

Nye former for servicecentre bør afprøves, hvor forskellige offentlige servicetilbud kan samles. Der kan her arbejdes med nye koncepter for sådanne centre, som også indeholder privat service og virksomheder, som f.eks. frisør, købmand m.m. Måske også rammer for hjemmearbejdspladser og andre faciliteter såsom mødestæder og sociale aktiviteter.

Tilgængelighed

Tilgængelighed handler ofte mere om tid end afstande. Det handler om tilgængelighed i dagligdagen, med gode transportmuligheder på ca. ½ time til skoler og bycentre. Som instrumenter hertil bør der også ses nærmere på udbygning af vejnettet (motorveje), etablering af nye transportmåder. Lige som internetopkobling og adgang til Internettet med hurtige forbindelser også i yderområder er en nødvendighed.

Kultur

Vision:

At landdistrikterne i Region Midtjylland byder på et spændende kulturliv, hvor kunst, kultur og kreativitet aktivt bruges i erhvervsudvikling og i etablering og udvikling af unikke steder og aktiviteter.

Kultur i alle dets afskygninger kan udnyttes som byggesten i forhold til erhvervsudvikling og i forhold til at styrke lokalsamfundets sammenhængskraft og områdets kvalitet som levested.

Lokalsamfund med sammenhængskraft og skabende kræfter

En speciel og koncentreret satsning på kultur, kunstarter eller arrangementer kan løfte en hel egn og dets selvforståelse kan ændres.

Der skal også sættes på at udvikle kulturtiltagene f.eks. gennem samarbejde mellem professionelle kunstnere og lokale tiltag. Specielle aktiviteter, forestillinger og udstillinger er berigende for begge parter og kan lette vejen fra amatør til professionel. Man bør understøtte og sætse på enkeltstående begivenheder, årligt tilbagevendende, og man skal til stadighed være bevidst om, at de fysiske rammer kan være vigtige for aktiviteten.

Det er vigtigt at være bevidst om at kulturel udvikling også kræver "afvikling" for at få bæredygtighed i nye projekter.

Kulturmangfoldigheden er også vigtig over et større geografisk område således at der er mange tilbud til folk i landdistrikterne, og således at de tiltag der er i byerne kan udnyttes af folk der bor på landet.

Erhvervsudvikling der bygger på kunst og kultur

En satsning på kultur eller kunst eller de kreative kræfter der tiltrækkes til landdistrikterne kan samtidig være med i udvikling af erhvervslivet. Man kan styrke og udvikle samspil mellem kulturprojekter og erhvervsliv f.eks. ved at tilbyde kunstner knowhow til erhvervsvirksomheder.

Der kan iværksættes forskellige tiltag kultur og erhverv imellem, så der opstår og udvikles ideer, der kommer begge felter til gode.

Erhvervslivet er en naturlig partner for kulturen. Netværksdannelse mellem erhverv og kultur kan understøtte dannelse af klynger af virksomheder der indgår forskellige former for partnerskaber i løsning af opgaver.

Man skal finde og understøtte de områder, hvor kultur og erhvervsliv kan indgå i innovative samarbejder. Man skal endvidere understøtte etablering og udvikling af lokalt forankrede småvirksomheder inden for kunst og kulturområdet.

Natur og landskab

Visioner:

At landdistrikterne i Region Midtjylland byder på natur- og landskabsressourcer og kvaliteter, der aktivt bruges i erhvervsudvikling samt etablering og udvikling af unikke steder til menneskelig rekreation og udfoldelse.

Folk der bor i landdistrikterne er kun i begrænset omfang knyttet til de primære erhverv, som vi har kendt hidtil. Flere og flere tager udgangspunkt i de muligheder i natur og landskab, som netop ikke findes i byen. Der kan derfor med fordel sættes på at udvikle nye muligheder i forhold til erhverv og i forhold til at sikre bæredygtige udfoldelsesmuligheder i naturen og i landskabet.

Erhvervsudvikling der knytter sig til natur og landskab

Natur og landskab bør ses som en ressource i erhvervsudvikling i landdistrikterne, og der bør sættes på udvikling af erhverv der knytter sig hertil. Naturen giver plads og udviklingsmuligheder: oplevelsesøkonomi, fødevarerproduktion, afgræsning mm. i nye kombinationer.

Der bør ske en målrettet satsning på nyudvikling og innovation inden for de primære erhverv og andre erhverv der knytter sig til bæredygtig udnyttelse af natur og miljø. Dette kan være med til at tiltrække folk med naturfaglige uddannelser.

Natur og landskabsplanlægning

Et områdes identitet kan i mange tilfælde med fordel bygges op omkring et natursteds herlighedsværdier. Man bør derfor beskytte og udvikle særlige natur- eller landskabsområder med specifikke karakteristika og særlig tiltrækningskraft.

Der skal udvikles en dynamisk landskabsplanlægning der omfatter udviklingsmuligheder for natur, landbrugsarealer og bygninger. Dette medfører at man skal iværksætte nye metoder for landskabsplanlægning.

I den forbindelse er der behov for at indføre en fleksibel natur og landskabsplanlægning, der understøtter og sætter gang i lokale initiativer i forhold til at skabe bæredygtig adgang til og benyttelse af naturen.

Formidling og kommunikation

Naturformidling er meget veludviklet i Danmark, men alligevel skal der til stadighed arbejdes intenst på at formidle de gode historier om livet tæt på naturen. Formidlingen skal være dynamisk, hvilket vil sige at de der bor i og bruger naturen skal inddrages som formidlere både direkte og via medierne. Det skal være muligt for folk at involvere sig i projekter, der øger adgangen til naturen, og de skal være med til at formidle oplevelserne til lokale såvel som til besøgende og turister.

SAMLET OVERSIGT OVER VISIONERNE PÅ LANDDISTRIKTSOMRÅDET

Overordnet vision:

Om ca. 15 år har landdistrikterne i Region Midtjylland gennemgået en udvikling, der betyder:

At landdistrikterne i Region Midtjylland er kendte for at være attraktive steder at drive erhverv i, at leve og arbejde i, og at besøge. Landdistrikterne i regionen er steder, hvor der er plads til udfoldelser og hvor der findes andre muligheder end i byerne.

Landdistrikternes levemiljøer, kultur og nærheden til naturen, tiltaler og tiltrækker en særlig gruppe af ofte ressourcestærke mennesker. Landdistrikterne kan tiltrække unge kreative personer og ildsjæle ved at skabe rum for kunst og kultur for herigennem medvirke til innovation, udfoldelse og oplevelse. Det er således livsværdi og livsstil, der skaber grundlag for vækst i landdistrikterne.

Vision for udvikling af erhverv

At landdistrikterne i Region Midtjylland byder på spændende erhvervs- og jobmuligheder, der i høj grad tager udgangspunkt i de muligheder og ressourcer de enkelte områder har, ikke mindst i forhold til natur og kultur.

Vision for bebyggelse og service

At landdistrikterne i Region Midtjylland byder på spændende og forskelligartede bo- og levesteder, og hvor man har sikkerhed for, at man vedblivende kan få offentlige og private serviceydelser, der er helt tidssvarende. Ofte udbudt på helt andre måder end i byerne.

Vision for brug af kultur i landdistriktsudvikling

At landdistrikterne i Region Midtjylland byder på et spændende kulturliv, hvor kunst, kultur og kreativitet aktivt bruges i erhvervsudvikling og i etablering og udvikling af unikke steder og aktiviteter.

Vision for brug af naturen i landdistriktsudvikling

At landdistrikterne i Region Midtjylland byder på natur og landskabskvaliteter, der aktivt bruges i erhvervsudvikling og i etablering og udvikling af unikke steder til menneskelig rekreation og udfoldelse.